THE ISRAELITE PRESS — The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאס אידישע װארט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E. Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

די פעלקער-ליגע פאר איר פראװו

די פעלקער־ליגע שטייט איצט פאר אן ערנסטן פראװו, װאס קאן זיין איר אנטשיידנדיקער פראװו. װעט איר איצט געלינגען איינ־ברעכן יאפאנס װידערשטאנד און אויסמיידן א מלחמה אינם װייטן מזרח, און צו דערנידעריקן כינע, דאן װערט איר עקזיסטענץ בארעכ־טיקט. װעט דאס איר ניט געלינגען, דאן פארלירט זי אינגאנצן איר פרעסטיזש און איר װייטערדיקע נוצלאכקייט װערט אװעקגעשטעלט אונטער א פראגע צייכן.

דערװייל האט די פעלקער־ליגע, אויף װיפל ס'איז שייך ערנס־טערע אינטערנאציאנאלע סכסוכים, נאך ניט ארויסגעװיזן קיין אװ־טאריטעט. זי האט בלויז גוטגעהייסן א צאל רויבערישע האנדלונגען פון איין מיטגליד אדער א צװייטן. זי האט שטארק באקעמפט, למשל, פוילנס פארכאפן פון װילנע, אבער װען די פארכאפונג איז געװארן א פאקט, האט די ליגע געגעבן איר צושטימונג צו דעם פאקט. דאס זעל־בע איז געװען װען ליטע האט פארכאפט מעמעל, און אין א צאל ענ־לאכע פאלן. אבער ס'איז דאך גאנץ קלאר, אז צוליב דעם דארף מען ניט האבן קיין פעלקער־ליגע, — די פארכאפטע נויטיקן זיך ניט אזוי שטארק אין קיין הכשרים . . .

איינמאל האט די ליגע יא אריינגעמישט זיך אין אן ערנסטן אינטערנאציאנאלן סכסוך, װאס האט זיך ניט געענדיקט מיט דער דראענדיקער מלחמה. דאס איז געװען בעת דער מלחמה צװישן איטא־ליע און גריכנלאנד מיט א צאל יארן צוריק. אבער דאן האט דער שטארקערער צד, איטאליע, גע'פועל'ט אלץ װאס ער האט געװאלט, און די ליגע האט דא אויך פאקטיש אויפגעטאן ניט מער. װאס זי האט ארויסגעגעבן איר הכשר אויף די באליידיקונגען װאס גריכנלאנד האט געמוזט דורכמאכן, כדי אויסצוקויפן אירע זינד קעגן איטאליע.

איז אבער דאן נאך געװען דער תירוץ, אז די ליגע איז יונג און האט נאך קיין צייט ניט געהאט צו באפעסטיקן איר אװטאריטעט. זי מוז זיך דערפאר בויגן פאר אירע שטארקערע מיטגלידער, און כדי זי זאל אינגאנצן ניט צעפאלן װערן, מוז זי גיין מיט זיי אויף פשרות.

אבער יארן זיינען שוין דורכגעגאנגען, און קיינער װעט שוין איצט ניט װעלן אננעמען דער ליגעס "קינדערשן" תירוץ. עס איז שוין צייט אז זי זאל זיך אװעקשטעלן אויף אירע אייגענע פיס, און אדער זי זאל דערװייזן אז זי האט אװטאריטעט און קאן ארויפצװינגען אירע גוטע באשלוסן, אדער זי זאל אנערקענען איר באנקראט.

דער איצטיקער יאפאנעזישער סכסוך מיט כינע איז איר פראװו: אדער זי װעט בויגן יאפאן, אדער יאפאן װעט ברעכן די ליגע.

יאפאנס טענה איז, אז איר סכסוך מיט כינע איז א לאקאלער ענין בלויז צװישן איר און כינע, און די פעלקער־ליגע האט זיך ניט װאס אריינצומישן דערינען. אז פאר יאפאן לוינט זיך בעסער צו האבן צו טאן מיט כינע אליין, איז גאנץ פארשטענדלאך: מיט איר מיליטערישער מאכט קאן זי אליין אויספירן מיט כינע װאס זי װיל. אבער װיפל פאליטישע דריידלאך און פשט'לאך מען זאל ניט מאכן, איז אזא פאל פון א סכסוך צװישן צװיי פעלקער אן אינטערנאציאנאלער ענין, װאס גייט אריין אין דער קאמפעטענץ פון דער פעלקער־ליגע און װאס איז באװארנט געװארן פונם קעלאג־בריאן אפמאך.

עס איז באזונדערס אן אינטערנאציאנאלער ענין דערפאר, װייל מיליטערישע אפעראציעס װערן דא שוין אנגעפירט פון יאפאן אויף דער כינעזישער טעריטאריע, און װייל א מלחמה צװישן יאפאן און כינע קאן פארװיקלען אויך אנדערע לענדער, אריינציענדיק זיי אין קריג.

די פעלקער־ליגע האט דערװייל אויסגעהאלטן דעם טייל פונם עקזאמען און האט צוריקגעװארפן יאפאנס ארגומענטן. אבער דער־פאר האט יאפאן ניט אויסגעפאלגט די פא ערונג פון דער ליגע, אז זי, צוזאמען מיט כינע, זאלן דערװייל צוריקציען זייערע טרופן פון די אקופירטע געגנטן אין מאנדזשוריע, און בעת דער פעלקער־ליגע ראט האלט אפ אירע זיצונגען אין זשענעװא צו געפינען א מיטל װי אויס־צוגלייכן דעם סכסוך, באמבאדירן יאפאנעזישע עראפלאנען כינעזישע שטעט און צוגן אין מאנדזשוריע.

די ליגע האט װייטער באשלאסן, אז אמעריקע, װי א מיטגלי־דערין פונם קעלאג־בריאן אפמאך און װי א לאנד װאס איז פאראינטער־רעסירט אין דעם סכסוך אויפן װייטן מזרח, דארף אויך באטייליקן זיך אין די דאזיקע פארהאנדלונגען, כאטש זי איז ניט קיין מיטגליד פון דער ליגע. זי האט דערפאר איינגעלאדן אן אמעריקאנער פארטרעטער צו אירע זיצונגען.

יאפאן אבער װיל באזונדער ניט האבן אמעריקע צװישן אירע ריכטער איבער אירע האנדלונגען אין מאנדזשוריע, און זי האט העפ־טיק פראטעסטירט קעגן דער איינלאדונג. הינטער אלע ארגומענטן און העפלאכקייטן מצד יאפאן ליגט דא גאנץ דייטלאך די הויפט אורזאך, פארװאס זי איז אזוי קעגן אמעריקע: זי באטראכט אמעריקע װי איר נאטירלאכן שונא אויפן װייטן מזרח, און זי איז זיכער, אז אמעריקע װעט דא נעמען כינעס צד.

די ליגע האט דא װידער אויסגעהאלטן א טייל פון איר עקזאמען, און זי האט איינשטימיק, קעגן יאפאנס איינציקער שטימע, באשלאסן יא איינצולאדן אמעריקע צו די פארהאנדלונגען.

װי װעט דערויף רעאגירן יאפאן? עס איז ניט אויסגעשלאסן, אז יאפאן זאל דאס אננעמען פאר א גוטן תירוץ פאר איר צוריקציאונג פון דער פעלקער־ליגע, זוכנדיק אזוי פטור צו װערן פון איר אפ־קונפטווע.

אויב יאפאן האט אויסגעקליבן דעם איצטיקן מאמענט פאר איר אטאקע אויף מאנדזשוריע, איז עס דערפאר, װייל זי רעכנט עס פאר דעם גינסטיקסטן מאמענט. כינע איז צעריסן פון בירגער־קריג און פאראומגליקט פון דער פארפלייצונג, און איר װידערשטאנדס קראפט איז זייער קליין, און אייראפע און אמעריקע האבן איצט גענוג איינער־לאכע צרות, אז זיי זאלן האבן חשק אריינצוציען זיך אין מלחמות צוליב כינע.

דער חשבון קאן זיין ניט קיין ריכטיקער. דוקא דער עקאנאמי־שער צוזאמענרוך פון דער װעלט און די פארצװייפלונג קאנען טרייבן פעלקער צו מלחמות איבער די קלענסטע פראװאקאציעס. אבער יא־פאנעזער מיליטאריסטן זיינען מסתמא גוטע געמבלער, װי מיליטא־ריסטן בכלל זיינען. עס איז דערפאר זייער מעגלאך, אז דער מיליטא־ריסטישער צד זאל זיגן אין יאפאן, און זי זאל ארוים פון דער ליגע, כדי זי זאל איר ניט שטערן אין אירע פלענער.

אבער דא קומט דער װיכטיקסטער טייל פונם עקזאמען פאר דער פעלקער־ליגע: װעט זי אפשרעקן זיך פאר יאפאנס דראונגען און װעט פארהיטן איר אייגענעם פנים גוטהייסנדיק יאפאנס רויבערישע האנדלונגען, אבי ניט צו פארלירן איר מיטגלידערשאפט?

און אז יאפאן זאל זיך צוריקציען פון דער ליגע, האט נאך די ליגע אלץ די מעגלאכקייט ארויפצוצװינגען איר װילן אויף איר, װען איר װילן איז נאר שטארק גענוג. אנדערש האט דאך די ליגע טאקע װידער קיין זינען ניט, װען יעדער מיטגליד, ניט צופרידן מיט אירע אנטשיידונגען, זאל קאנען ארויס פון דער ליגע און האנדלען װי ער פארשטייט. װעט די ליגע דאן ארויפצװינגען אירע באשלוסן אויף יאפאן?

די פעלקער־ליגע דארף איצט אונטערשרייבן איר אייגענעם אור־טייל. — זי זאל װייטער עקזיסטירן, אדער זי זאל פארלירן איר גאנצע באדייטונג.

לעניגס מארך געפינט זיך איצט אין א בערלינער אינסטיטוט

בערלינער אינסטיטוט פאר דער מארך פארשונג איז איינער פון די מערקווירדיקסטע אנשטאלטן אין דער וועלט.

אין בערלין איז פאראן אן אינסטיטוט פאר דער פארשונג פון מענשלאכן מארך. געלערטע פון גאר דער וועלט קומען אהין שטודירן. גרויס אויפמערקזאמקייט ציט דער אינסטיטוט צו זיך צוליב דעם וואס דארט קאן מען זעען לעניגס מארך.

קארל דע ווידאל האנט, מיט ארבעטער פונם "אינקוויירער" האט ספעציעל באזוכט דעם דאזיקן אינסטיטוט.

אט ווי ער באשרייבט דאס וואס ער האט דארט געזען:

"איך האב געהאט די פריווילעגיע צו באזוכן דעם אינסטיטוט פאר מארך פארשונג, וועלכער איז געגרינדעט געווארן פון עקס קייזער ווילהעלם. פריער איז דער אינסטיטוט אויפגעהאלטן געווארן פון ווילהעלם'ן, אבער שפעטער האט די קרופ פאמיליע צוגעשטעלט די פאנדן. לעצטנס האט ראקפעלער בייגעטראגן א גרויסע סומע געלט.

"דער דירעקטאר פונם אינסטיטוט איז פראפעסאר פאגט, וועלכער איז מעגלאך דער גרעסטער ספעציאליסט אויף דעם געביט. פארבונדן מיט אים זיינען בארימטע פיזיאלאגן, כעמיקער, פסיכאלאגן און אנדערע געלערטע, וועלכע ווידמען זיך אינגאנצן צום שטודיום פון מארך. די אלע וויסנשאפטלייט, און אפילו דעם פראפעסארס ווייב און טאכטער, האבן אפגעשריבן אין זייערע צוואה'ס זייער מארך פארן אינסטיטוט.

"דער אינסטיטוט קאן פאקטיש ניט קריגן גענוג מארך פון פערזענלאכקייטן. א טייל פון לעניגס מוח ווערט באטראכט אלס איינער פון די טייערסטע זאכן, וואס דער אינסטיטוט האט ווען עס איז געקראגן. דער דירעקטאר האט פארבראכט אין מאסקווע גאנצע צוויי מאנאטן ביז עס האט זיך אים איינגעגעבן דעם מארך צו קריגן".

פראפעסאר פאגט האט דעם שרייבער פונם ארטיקל געוויזן פיר פארשיידענע מינים מארך. איינער פון א אידיאט, א צווייטער פון א נארמאלן פערזאן, א דריטער פון א מערדערן און דער פערטער איז געווען ניקאלאי לעניגס. ער האט אנגעוויזן אויף געוויסע שטריכעלאך אין לעניגס מארך, וואס ציינן אז ניקאלאי לעניגן האט באזעסן א געניאלן מוח. דער פראפעסאר וויל אבער אויסגעפינען דעם ענטפער אויף דער פאלגנדער פראגע:

איז לעניגן געווען אן אידעאליסט, וועלכער האט געזוכט צו מאכן זיין לאנד גלארדייך און זיין פאלק גליקלאך? אדער ער איז געווען אן אומברחמנות'דיקער און אייגננוציקער מענש וועלכער האט בלויז געביינקט נאך מאכט אויפן חשבון פון זיין פאלק.

פראפעסאר פאגט האט צוגעלייט פאלגנדע באמערקונגען, רעדנדיק וועגן לעניגס מארך:

"ער איז געווען ווי צעזאר, קאנענדיק טאן פיר זאכן אין איין און דער זעלבער צייט.

"עס איז געווען ביי א פארזאמלונג פון פאליטישע דעלעגאטן ווען איך האב דאס ערשטע מאל אים געזען און פון דאמאלסט אן האב איך באשלאסן ביי זיך, אז עס וואלט נויטיק געווען צו מאכן א שטודיום איבער זיין מארך. ער האט דיקטירט צו א סטענאגראפיסטקע, וועלכע איז געזעסן רעכטס צו אים, הערנדיק אין דער זעלבער צייט א רעדע, אויפעפענענדיק בריוו, וועלכע מען האט אים דערלאנגט און ארויסגעבנדיק באפעלן צו פארשיידענע מענשן. אן אויסערגעוויינלאכער מוח! דאס האט אונז באוויזן, אז עס איז דא א נאענטע שייכות צווישן דער אויסערלאכקייט פון דעם מענשן, און דער קאנסטרוקציע פון זיין מארך, א זאך וואס ווייניק געלערנטע האבן געוואלט צוגעבן. אין משך פון א פופציק יאר פארשונג אויף דעם געביט, וועלן מיר אפשר קאנען

איראק'ס אריינטרעטן אין פעלקער-בונד און דער גורל פון סיריש און ארץ-ישראל'דיקן מאנדאטן

(א בריוו פון זשענעווא)

פון דר. בן אריה

(ספעצ. פאר "דאס אידישע װארט")

צווישן די פארשיידענע פראבלעמען, וועלכע זיינען געשטאנען אויפן סדר היום פון דער סעפטעמבער סעסיע פון פעלקער בונד ראט, איז די פראגע וועגן דאס ענדיקן זיך פון דעם בריטישן מאנדאט איבער איראק אן א ספק צוגעצויגן אויף זיך די באזונדערע אויפמערקזאמקייט פון דער עפנטלעכער מיינונג. פון א גאנץ ספעציעלן אינטערעס איז אבער די דאזיקע פראגע גראד איינג פארבונדן מיטן גורל פון מאנדאטן סיסטעם בכלל, און איז דאך איראק דערצו איינער פון די אזוי גערופענע "א" מאנדאטן, אן אראביש לאנד, וועלכע געפינט זיך אין נאענטן מזרח בשכנות מיט ארץ־ישראל.

מיט צוויי יאר צוריק בערך האט די בריטישע רעגירונג אפיציעל מיטגעטיילט דעם פעלקערבונד, אז אין יאר 1932 האט זי בדעה פארצושלאגן, אז מען זאל דערקלערן דעם מאנדאט איבער איראק פאר געענדיקט און אריינעמען איראק אלס מיטגליד פון פעלקער בונד. אז פון די פערצן מאנדאטן לענדער איז עס גראד איראק, וועלכע ווערט די ערשטע עמאנציפירט און אנערקענט אלס רייף פאר א זעלבסטשטענדיקן קיום, איז קיין וואונדער ניט. פון ערשטן טאג אן האט זיך דער מאנדאט איבער דעם דאזיקן געביט אריענטירט אין אזעלכע דרכים, וועלכע האבן בולט געלאזט פאראויסזעען, אז לאנג וועט זיך דאס לאנד ניט געפינען אונטער דער אפוטרופסות פון א מאנדאטאר־מאכט. נאכגעבנדיק דעם שטארקן דרוק פון דער שארפער אפאזיציע אין איראק קעגן יעדער פארם פון א מאנדאטארשאפט, האט די בריטישע רעגירונג נאך אין יאר 1922 אפגעשלאסן מיט איראק א קעגנזייטיקן אפמאך, וועלכער האט געזאלט בילדן די יוריסטישע באזע פאר איר שטעלונג איז אויסגעארבעט געווארן דורכן פעלקערבונדראט פאר אלע איבעריקע מאנדאט געביטן. דער דאזיקער אפמאך האט געזאלט לכתחילה בלייבן אין קראפט צוואנציק יאר, אויב איראק וועט אונטערדעסן ניט אריינגענומען ווערן אין פעלקער בונד. עס זיינען אבער ניט פארביי קיין זעקס חדשים אין דער אפמאך איז, אנהויב 1923, אפגעענדערט געווארן אין דעם זינען, אז ענגלאנד איז זיך מתחייב שוין אין יאר 1928 זיך משתדל זיין, אז מען זאל איראק צולאזן אלס מיטגליד פון פעלקער בונד. דער ענגליש טערקישער סכסוך בנוגע דעם געביט פון מאסול ברייננגט דערצו, אז, אנארקענענדיק מאסול פאר איראק, פאדערט אבער דער ראט א פארזיכערונג, אז דער בריטישער מאנדאט איבער איראק וועט דויערן ניט ווייניקער ווי 25 יאר. דער איראק ענגלישער אפמאך ווערט אויף אזא אופן ווידער אמאל מאדיפיצירט. באקומען דעם שטח פון מאסול מיט זיינע רייכע נאפט קוואלן איז א גענוג וויכטיקער ענין, און איראק איז מסכים אין א הוספה אפמאך פון דעם 13טן יאנואר 1926, אז דער מאנדאט זאל דויערן 25 יאר, אויב. אי־

רעלער אנטוויקלונג, אז מען זאל אים קאנען אנפארטרויען די פארוואלטונג פון לאנד. מען האט געוואלט וויסן, וועלכע זיינען די אמת'ע טעמים, צוליב וועלכע ענגלאנד דערקלערט אזוי שנעל איראק פאר פעאיק צו זעלבסטשטענדיקייט און אומאפהענגיקייט. איז עס טאקע די רייפקייט פון לאנד, אדער אפשר גאר אנדערע סבות, וועלכע ליגן גאר אין שטח פון דער אויסלענדישער און אינלענדישער פאליטיק? די בריטישע רעגירונג האט דערביי ניט געמאכט קיין סוד פון דעם, אז, גלייך נאכדעם ווי איראק וועט ווערן זעלבסטשטענדיק, וועט זי שליסן מיט אים א נייעם אפמאך, וועלכער וועט האבן די אויפגאבע צו פארזיכערן אין צוקונפטיקן איראק די וויכטיקסטע ענגלישע מיליטערישע און סטראטעגישע אינטערעסן. מען האט צוגלייך אין דער מאנדאט קאמיסיע זיך זייער ערנסט באשעפטיקט מיט דער לאגע פון די מינדערהייטן אין איראק און ניט באהאלטן די זארג, וועלכע מען האט פאר זייער צוקונפט.

כדי צו בארויקן די מיטגלידער פון דער מאנדאט קאמיסיע און צו צושטערן זייערע חששות, האט די בריטישע רעגירונג מיט א ספעציעלן אויספירלאכן באריכט, אין וועלכן זי גיט א קלארן איבערזיכט איבער די ביז איצטיקע אנטוויקלונגען פון איראק און פרובירט צו דערווייזן זיין פעאיקייט זיך אליין צו פארוואלטן.

אויף וויפיל איך דערוויס זיך (די פראטאקאלן זיינען נאך ניט פארעפנטלעכט געווארן), האט זיך די מאנדאטן קאמיסיע אין איר לעצטער יוני סעסיע נאך ניט ארויסגעזאגט ענדגילטיק וועגן דער פראגע פון איראקס רייפקייט צו זעלבסטשטענדיקייט. זי וועט וועגן דעם אנטשיידן ערשט אין איר נאוועמבער סעסיע. עס איז אבער קיין ספק ניט, אז די מסקנה וועט זיין א פ א ז י ט י ־ ו ו ע, ווייל גראד אין דעם פרט איז זייער שווער, אז די מאנדאט קאמיסיע זאל קומען צו וואו אנדער החלטה ווי די, וועלכע עס ווערט פארטיידיקט דורך דער מאנדאטארמאכט. אויב די מאנדאט קאמיסיע האט אפגעלייגט ביז נאוועמבער איר ענדגילטיקן באשלוס, איז עס נאר צוליב פ א ר מ ע ל ע ט ע מ י ם. דער פעלקער בונד האט זי באאויפטראגט אויסצוארבעטן, אין צוזאמענהאנג מיטן קאנקרעטן פאל פון איראק, די אלגעמיינע באדינגונגען, אונטער וועלכע א מאנדאט דארף זיך ענדיקן. די דאזיקע א ל ג ע מ י י נ ע כ ל ל י ם זיינען פון דער קאמיסיע פארמולירט געווארן אין חודש יוני און זיי זיינען פארגעלייגט געווארן צו דער באשטעטיקונג פון ראט.

די קאמיסיע האט געהאלטן, אז זי דארף זיך ניט ארויסזאגן בנוגע איראק, כל זמן די אלגעמיינע כללים זיינען נאך ניט פעסטגעזעצט געווארן.

עס קאן שוין היינט מיט זיכערקייט געזאגט ווערן, אז ביז צו דער איבעריקער פלענא פארזאמלונג פון דעם פעלקער בונד פון 1932 וועלן אלע הכנות זיין פארענדיקט, אזוי אז עס וועלן ניט זיין קיין מניעות פארן אריינטרעטן פון איראק אין פעלקער בונד.

דאס ענדיקן זיך פון איראקישן מאנדאט און דאס אויפנעמען פון איראק אין פעלקער בונד וועט, פארשטייט זיך, פון דער גרעסטער באדייטונג אין דעם לעבן פון די אראבישע לענדער און האבן א שטארקע השפעה אויף דער לאגע אין גאנצן נאענטן מזרח. פראנקרייך פארפאלגט מיט א גאנץ באזונדערער אויפמערקזאמקייט אלע סטאדיען פון דער איראקישער אנטוויקלונג צו אומאפהענגיקייט. די פראנצויזישע רעגירונג ווייס גאנץ גוט, אז אין דעם מאמענט ווען איראק וועט דערגרייכן די זעלבסטשטענדיקייט און ווערן א מיטגליד פונם פעלקער בונד, וועט פראנקרייך ניט האבן מיט די סירישע נאציאנאליסטן קיין אנדער פשרה, ווי דערקלערן אויך סיריע פאר אומאבהייניק און זי אריינעמען אין דעם פעלקערבונד, זיך פארזיכערנדיק דערביי די רעכט, אויף וועלכע זי קאן ניט מותר זיין, דורך א קעגנזייטיקן אפמאך. אין דעם זינען זאל דער פראנצויזישער הויך קאמיסאר אין סיריע האבן אפגעגעבן א דערקלערונג בשעת דער לעצטער יוני סעסיע פון דער מאנדאט קאמיסיע, און יש אומרים, אז פראנקרייך פארהאנדלט שוין מיט די סירישע פירער דעם אינהאלט פון דעם צוקונפטיקן אפמאך.

אויב איראק און סיריע זאלן ווערן אין די נאענטסטע יארן זעלבסטשטענדיק, דאן בלייבט ארץ־ישראל דער איינציקער "א"־מאנדאט. געוויס איז דער ארץ־ישראל'דיקער מאנדאט ריין יוריסטיש א ספעציפישער מאנדאט, נאר פון אן אנדער אינהאלט און אויפגאבע ווי די צוויי אנדערע און ער מוז דערפאר אויך גאר אנדערש באהאנדלט ווערן; פאליטיש איז אבער קיין ספק ניט, אז די אראבישע אפאזיציע אין ארץ־ישראל וועט פרובירן זיך שטיצן אין איר קאמף קעגן דעם ארץ־ישראל'דיקן מאנדאט אויף דער זעלבסטשטענדיקייט דערקלערונג פון די צוויי שכנות'דיקע מאנדאט געביטן. מען דארף ניט איבערשעצן די באדייטונג פון דעם דאזיקן ארגומענט, מען מוז אבער צוגעבן, אז דער פערספעקטיוו צו בלייבן דער איינציקער מאנדאט געביט אין נאענטן מזרח שאפט א פאליטישע אטמאספערע און קאניונקטור, וועלכער איז ווייניק גינסטיק.

מען האט לעצטנס גערעדט וועגן דעם, אז דער פעלקערבונד זאל איבערנעמען די פארוואלטונג פון די איבערגעבליבענע "א"־מאנדאטן, און דאס ניט דורך דער פארמיטלונג פון א מאנדאטארמאכט, נאר דורך זיין דירעקטער אדמיניסטראציע. די דאזיקע ידיעה האט קיין שום גרונד ניט. אמת איז נאר, אז דער פארזיצער פון דער מאנדאטאר קאמיסיע, דער איטאליענישער מארקיז טעאדאלי, האט דא ניט לאנג, אין א פריוואטן שמועס מיט איטאליענישע זשורנאליסטן, ארויסגעזאגט דעם געדאנק, אז אויב מאנדאטארמאכטן זאלן זיך געזעגענען אזוי שנעל צו ליקווידירן די "א" מאנדאטן, וואלט אפשר ריכטיק געווען צו טראכטן וועגן דעם, אז דער פעלקער בונד גופא זאל נעמען אויף זיך די אויפגאבע צו פארוואלטן דורך א דירעקטע אדמיניסטראציע די דאזיקע געביטן און אויף אזא אופן פארמיידן א צו פריצייטיקע אנערקענונג פון זייער זעלבסטשטענדיקייט. עס איז אגב, קיין סוד ניט, אז די גרויסע מדינות, וועלכע האבן ניט קיין מאנדאטן, ווי איטאליע, דייטשלאנד און אנדערע, האבן שטארק מורא, אז מיטן אויפהערן פון די מאנדאטן איבער די דאזיקע געביטן, זאל דארט אויך בטל ווערן דער פרינציפ פון דער עקאנאמישער, קאמערציעלער און אינדוסטריעלער גלייכהייט (דער פרינציפ פון "אפענער טיר"), וועלכער הערשט דארט איצט; זיי גרייטן זיך אויך צו קעמפן מיט אלע כחות, אז דער דאזיקער פרינציפ זאל אויך להבא בלייבן אין קראפט, אויך נאכן ענדיקן זיך פון די מאנדאטן.

עס איז צו דערווארטן, אז אויך די נאענטסטע פלענאר פארזאמלונג וועט מסתמא באהאנדלען דעם גאנצן פראגן־קאמפלעקס, וועלכער איז פארבונדן מיטן ענדיקן זיך פון א מאנדאט און מיט זעלבסטשטענדיק ווערן פון איראק. די בארטונגען, וועלכע וועלן פארקומען אין דער זעקסטער קאמיסיע (דער פאליטישער) פון דער פלענאר פארזאמלונג, וועלן דארפן זיין פאר אונז פון א גאנץ באזונדערער חשובות.

("איטא")

א דיכטער פון דער חסידישער נשמה

(צום צענטן יארצייט פון מיכה יוסף בערדיטשעווסקי)

פון ש. ערנסט

"זיין נשמה האט געשטרעבט צו דער דערלייזונג פון דעם לעבנס־רעטעניש, פון דעם לעבנס סוד; צום קערנדל, וואס ליגט באהאלטן אין דער בלישטשענדער שאלאכץ, צום גייסט, צו דער נשמה, וואס ליגט אין די רעדער, צום ווילן — צום ווילן פון דער וועלט".

די דאזיקע ווערטער פון י. ל. פרץ אין זיין "דער קינסטלער אין גלות" זיינען מערקווירדיק צוגעפאסט צו מ. י. בערדיטשעווסקי.

וואס מער איר טראכט וועגן באר־

דאך רופט אונז בערדיטשעווסקי ניט צוריק צום פארגאנגענעם און אויפגעלעבטן. די אייגנארטיקע, אין זיך אפגעשלאסענע, הארמאניש־גאנצע חסידישע וועלט, איז פאר אים ניט נאר דאס אבילד פונם עבר, נאר אויך א וואונדערלאך שיין פאעטיש בילד פון דעם ליכטיקן עתיד. בערדיטשעווסקי, אלס א קינד פון פאדאליע, וואו עס איז געבוירן געווארן און געוווירקט דער שאפער פונם חסידיזם, רב ישראל בעל שם טוב, וואו עס האט זיך אין משך פון כמה דורות געשאפן די אייגענע וועלט אנשויאונג, מיט אינערלעכער הארמאניע — האט ער אין זיין

זיך אוים מיט טיפער פאעטישער שיינקייט.

בערדיטשעווסקי שילדערט אין זיין ווערק "ספר חסידים" אט די אפטימיסטישע וועלט־אויפפאסונג פון דער חסידישער לערע זייער מייסטערהאפט: "א הערלאכע שבת'דיקע פרייד דרינגט דורך דאס הארץ פון די חסידים, א וואונדערלאכע שירה דרינגט דורך זייער גאנץ וועזן, א שורה אין וועלכער עס הערט זיך דער אפקלאנג פון 'אין סוף'".

"די גאנצע בריאה" — פלעגט זאגן איינער פון די גדולי החסידות — איז נאר א זמר און א טאנץ פאר הקדוש

סוד פון דער וועלט. נאר דאמאלסט קאנען מיר הערן און פארשטיין דאס הערלאכע ציטערן פון דער געטלאכער וועלט־סימפאני.

אויף דער צנועה'דיקער ליפיזם פון חסידות האט דערגרייכט אין בערדיטשעווסקיס ווערק א פולן און בולטן אויסדרוק. דער חסידיזם איז א לעבעדיקער קוואל אין זיין שאפן. דער טיפער חסידישער אפטימיזם שטראמט אין אלע זיינע חסידישע נאוועלן און לעגענדעס ווי א שטילע מעלאדיע פול מיט געטלאכער דבקות און בייגקשאפט.

לידער

ב. ווינריב

פון דער סעריע: "וויי און אומרו"

1

באלד וועט זיין דער לעצטער טאג פארגאנגען,
דער לעצטער טאג, א קאלטער זיי־געזונט.
אין הארץ א ים פון ברויזנדע פארלאנגען,
זידט און קאכט אין הארצנס טיפסטן גרונט.

דער לעצטער טאג, — דו שווייגסט. דיין שווייגן
איז ווי פון שטורעם ווינט א קאלטער בלאז,
וואס אן רחמנות רייסט די בלעטער פון די צווייגן
און לאזט אין הארץ נאר איבער ווייטיק און פארדראס.

דער לעצטער טאג, און באלד די לעצטע שטונדן,
אין הארצן צאנקט און שטארבט די לעצטע פרייד,
איך וועל שוין מער ניט זעען, עס וועט פארשווינדן
דיין בלאנדער קאפ, וואס שיינט ארוים פון שווארצן קלייד.

2

עס מאכט דיין געליבטע א רייזע,
פארסטו האלב וועג זי באגלייטן.
עס פרעסט דיך א ווארעם אין הארצן
באלד, באלד וועט זי האבן א צווייטן.

פארסט פארביי פעלדער און וועלדער,
זעסט ווי עס שפילן זיך פארבן,
טראכסט פונם לעבן און מענשן
פון געפילן, וואס לעבן און שטארבן.

זיצט לעבן דיר דיין געליבטע
פאר'חלום'ט, און קוקט אויף די ביימער.
א שלאנג גיט א ביס דיר אין הארצן:
דאס טראכט זי שוין איצט, פון א צווייטן . . .